

TÜRKİYE'DEKİ SURİYELİ ÖĞRENCİLERİN EĞİTİMİNE YÖNELİK OKUL YÖNETİCİLERİNİN GÖRÜŞLERİ

Faruk LEVENT*, Semih ÇAYAK **

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, Türkiye'deki Suriyeli öğrencilerin eğitimine yönelik okul yöneticilerinin görüşlerinin incelenmesidir. Nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseniyle yürütülmüş olan bu çalışmanın verileri, yüz yüze görüşme yoluyla yarı yapılandırılmış bir görüşme formu kullanılarak elde edilmiştir. Araştırma kapsamında İstanbul ili Pendik ve Zeytinburnu ilçelerinde farklı derecelerdeki okullarda görev yapmakta olan 30 okul yöneticisi ile görüşme yapılmıştır. Görüşmeler sonucunda elde edilen veriler nitel araştırma yöntemleri doğrultusunda kodlanarak temalar altında toplanmış ve içerik analizine tabi tutulmuştur. Araştırma bulgularına göre okul yöneticilerinin tamamına yakını, Suriyeli öğrencilerle ilgili olarak gerek kayıt sürecinde gerekse eğitim ve öğretimde en fazla iletişim problemleri yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra katılımcıların büyük bir kısmı, Suriyelilerin eğitiminde öğrenci kayıt sisteminin yetersizliğine dikkat çekmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: eğitim, okul yöneticisi, Suriyeli öğrenciler

SCHOOL ADMINISTRATORS' VIEWS ON SYRIAN STUDENTS' EDUCATION IN TURKEY

ABSTRACT

The purpose of this study is to examine the views of school administrators on education of Syrian students in Turkey. Phenomenology model, one of the qualitative methods, was used in the study. The data in the study has been obtained by using interview method which is one of the quality research techniques. 30 school administrators who work in different schools in Istanbul, specifically in Pendik and Zeytinburnu districts have been interviewed. The data has been analyzed through content analysis. The coded segments have been grouped under differing categories. The findings show that school administrators explicate communication problems with Syrian students during the registration process and communications issues during educational activities as the most persisting problems. In addition, the majority of the participants draw attention to the inadequacy of the registration system for Syrian students.

** Yrd. Doç. Dr., Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, İstanbul-Türkiye, faruk.levant@marmara.edu.tr

*** Doktora öğrencisi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul-Türkiye, semih_trakya84@hotmail.com

Keywords: *education, school administrators, Syrian students*

1. GİRİŞ

Eski çağlardan günümüze kadar savaşlar, kıtlıklar, felaketler ve güvenlik tehditleri nedeniyle insanlar buldukları yerlerden daha güvenli başka yerlere göç etmek durumunda kalmışlardır (Bülbul ve Köse, 2010; Yılmaz, 2014). Göç olgusu sonuçları yönünden sosyal, kültürel, ekonomik, siyasi ve eğitimsel açıdan etkileri fazla olan bir nüfus hareketidir.

İnsanların çoğunlukla kendilerini veya ailelerini düşünerek gerçekleştirdikleri göç eylemine ilişkin olarak birçok tanım yapılmıştır (Audas ve McDonald, 2004). Türk Dil Kurumu'na göre göç "*ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret*" olarak açıklanmaktadır (Türk Dil Kurumu [TDK], 2016). Oxford Sözlüğüne göre göç, "*iş ya da daha iyi yaşam koşullarına sahip olmak için yeni bir bölgeye veya başka bir ülkeye insanların hareketleri*"dir (Oxford Dictionary, 2016). Lee (1996) ise göçü, nüfusun kalıcı veya yarı kalıcı olarak yer değiştirmesi şeklinde tanımlamıştır (s. 16).

Göç hareketleri gönüllü veya zorunlu bir biçimde meydana gelmektedir. Zorunlu göç, çevresel ve doğal afetlerden (depremler, büyük yangınlar, iklim değişiklikleri gibi sebeplerle) olabileceği gibi savaş, şiddet gibi nedenlerle de gerçekleşebilmektedir. Elbette ki savaşın ve şiddetin ortaya çıkardığı zorunlu göç, bu göç türleri arasında en trajik ve travmatik olanıdır (Özkarlı, 2014; Sezgin ve Yolcu, 2016). Zorunlu göçte kişi ya da gruplar, doğrudan kendilerinin taraf olmadıkları çatışma ve savaşların nesnesi durumuna gelebilmektedir (Keser, 2011, s. 11).

Küresel ölçekte sayısı artan göçmen çocuklar (UNESCO, 2008; Reale, 2013) göç esnasında birçok engelle ve zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır (Van de Glind ve Kou, 2013). Toplumun en savunmasız grubunu oluşturan çocukların, doğdukları ülkeden başka bir ülkeye göç etmeleri halinde daha fazla ilgiye, desteğe ve korunmaya gereksinimleri vardır (Crépeau, 2013, s. 2). Suriye'de 2011 yılında başlayan iç savaş neticesinde milyonlarca insan güvenlik nedeniyle ülkelerini terk ederek başta komşu ülkeler olmak üzere başka ülkelere göç etmek zorunda kalmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti de tarihi ve coğrafi ortaklığının vermiş olduğu yakınlık ve dostluk ile böylesine zor bir durumda kalan en uzun kara sınırına sahip olduğu Suriye

halkına kapılarını açarak üzerine düşen her türlü insani ve vicdani katkısı yapmaya çalışmış ve çalışmaktadır. Bu doğrultuda Türkiye uyguladığı “açık kapı politikası” ile sınırdan giriş yapan her Suriyeliye “geçici koruma statüsü” vermektedir (Kap, 2014, s. 30).

Günümüzde göç konusunda göç veren, göç alan ve göç yolunda transit ülke konumunda olan Türkiye (Ergüven ve Özturanlı, 2013; Kılıç, 2014), mülteci ve sığınmacılara aşına olmasına rağmen çok sayıda Suriyelinin ülkeye girişiyle beklenmedik bir durumla karşı karşıya kalmıştır (Kirişçi, 2014). Türkiye’ye gelen Suriyeliler için sınır bölgesindeki illerde kamplar kurulmuş ve buralarda mültecilerin birçok ihtiyacı devlet tarafından karşılanmaya çalışılmaktadır. Ancak bazı Suriyeliler başta İstanbul olmak üzere Türkiye’nin farklı illerine kendi imkânlarıyla giderek bu illere büyük bir göç akını başlatmışlardır.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) resmi internet sitesinde 25.08.2016 tarihi itibarıyla Türkiye’de 2.726.980 kayıtlı Suriyeli olduğunu bildirmektedir. Bu sayının %54.2’si ise 18 yaş altındaki kişilerden oluşmaktadır (UNHCR, 2016). Türkiye’ye gelen Suriyelilerin hukuki statüsü ise ayrı bir tartışma konusu olmuştur. İlk başlarda Suriyeliler için “mülteci, sığınmacı, misafir” gibi ifadeler kullanılmış olup kavramsal olarak bir birlik sağlanamamıştır. Bununla birlikte Türkiye’nin sığınmacılar konusundaki uluslararası yükümlülükleri, 14 Aralık 1950 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilen ve Türkiye’nin 29 Ağustos 1961 tarihinde 359 Sayılı Kanun ile onayladığı “Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi” ile “Mültecilerin Hukuk Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü” çerçevesinde belirlenmiştir. Türkiye bu sözleşmeyi Avrupa’da meydana gelen olaylar coğrafi şartı ile sınırlı olarak onaylamış böylece sadece Avrupa Konseyi üyesi ülkelerden gelenleri “mülteci” olarak kabul etmiştir (Erdoğan, 2014; GİGM, 2015a; GİGM, 2015b). Ancak mevcut siyasi gelişmeler neticesinde jeopolitik konumu itibarı ile çatışma bölgelerinden yoğun göç alan Türkiye’nin yeni koşullara göre yasal düzenlemeler getirmesi gerekmiş ve 04.04.2013 tarihli 6458 sayılı Kanun yayımlanmıştır. Bu kanun, uluslararası koruma çeşitleri olarak “mülteci, şartlı mülteci ve ikincil koruma” terimlerine açıklık getirmiştir. Bu kanuna göre Avrupa ülkelerindeki olaylar sonucu Türkiye’ye sığınanlar “mülteci”, Avrupa dışındaki ülkelerden gelenler “şartlı mülteci” olarak kabul edilmiştir. Dolayısıyla Suriyeli sığınmacılar “geçici koruma”

statüsüne alınmıştır. Geçici koruma rejimi, kimlik belgeleri olmayanlar da dahil, tüm Suriyeli sığınmacıları kapsamaktadır (GİGM, 2014).

Mülteci çocuklar; tecavüz, kaçırma ve insan ticareti gibi çok tehlikeli durumlar için en riskli grubu oluşturmaktadır. Bunun yanında bu çocuklar çocuk asker, çocuk gelin olma ve ev işlerini üstlenme gibi durumlarla karşı karşıya kalabilmektedir (Harunoğulları, 2016). Zira annesi ya da babası öldürülmüş çocuklar, bir işte çalışmaktan (Van de Glind ve Kou, 2013) ve sadece ev işleri ile uğraşmaktan hem sosyal faaliyetlerden mahrum kalabilir hem de eğitimden kopabilirler (McBrien, 2005). Başka bir ifadeyle küresel çapta değişik türlerde meydana gelen yetişkin göçlerinden çocuklar pek çok olumsuzla karşılaşabilmekte (Adams, 2008; Bhabha, 2008; Whitehead ve Hashim, 2005) ve bu göçlerin neticesinde çocukların eğitim hakları kesintiye uğrayabilmektedir (Dryden-Peterson, 2015; Kanu, 2008).

Eğitim hakkı; Birleşmiş Milletler (BM) İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 26. maddesinde, BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi'nin 13. ve 14. maddesinde, BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 28. ve 29. maddesinde, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ndeki Ek 1 No'lu Protokol'ün 2. maddesinde garanti altına alınmıştır (OHCHR, 2012, s. 12). Buna göre her çocuk; temel yaşam becerilerini öğrenebilecek, öz saygıyı ve özgüveni geliştirerek kendisini güçlendirecek eğitimi alma hakkına sahiptir (UNICEF/ UNESCO, 2007, s. 32-33). En temel insan hakkı olan eğitim hakkına erişim, buldukları ülke topraklarında bütün çocuklara; sığınmacı, göçmen ve vatandaşlık kanunlarından bağımsız olarak sağlanması gerekmektedir (European Commission against Racism and Intolerance, 2011).

Eğitim, kriz durumlarında bile birşeylerin normal olarak sürdürülebilmesi açısından önemli bir psikolojik destek sağlamaktadır (Stainburn, 2002). Bu bakımdan mülteci çocukların eğitim ihtiyaçları olabildiğince karşılanmalı ve onların okuldan uzaklaşmaması için gerekli tedbirlerin alınması gerekmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, gerek uluslararası sözleşmelere gerekse Anayasanın ilgili maddeleri gereğince sağlanması gereken eğitim hakkını Suriyeli öğrencilere vermektedir. Suriyeli çocuklara sunulan eğitim hizmetleri incelendiğinde durumun kamp içinde kalanlar ve kamp dışında kalanlar olmak üzere iki ayrı kategoride ele alınması gerekmektedir (UNHCR, 2015). 2014-2015 eğitim-öğretim yılında

AFAD tarafından kurulan 10 ildeki toplam 25 barınma merkezindeki kamplarda yaşayan okul çağındaki çocukların yaklaşık %90'ını eğitimlerine devam etmektedir. Ancak bu oran, okul çağındaki Suriyeli çocuk nüfusunun sadece %13'ünü oluşturmaktadır. Öte yandan 2014-2015 eğitim-öğretim yılında kampların dışında kalan Suriyeli çocukların geçici eğitim merkezlerine ve devlet okullarına kayıt olma oranı yaklaşık %26 olarak tahmin edilmektedir (UNICEF, 2015).

Suriye'den gelen göç dalgasında öngörülen sayının fazlalığı ve sığınmacıların kalış süresinin uzaması eğitim ihtiyacının önemini arttırmıştır (Seydi, 2014; Sirin ve Rogers-Sirin, 2015). Türkiye'deki Suriyeli öğrencilerin eğitimi ile ilgili literatür incelendiğinde, ampirik ağırlıklı çalışmaların yetersiz olduğu görülmüştür. Bununla birlikte okullarda öğrencilere eğitim hizmetlerinin sağlanmasında kritik rol oynayan okul yöneticilerinin konuya ilişkin görüşlerinin incelendiği sınırlı sayıda çalışma yapılması önemli bir eksiklik olduğu söylenebilir. Bu araştırmanın amacı Türkiye'deki Suriyeli öğrencilerin eğitimi konusunda okul yöneticilerinin görüşlerini incelemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Okul yöneticilerinin okullarda Suriyeli öğrencilerin eğitimine yönelik yapılan çalışmalara ilişkin görüşleri nelerdir?
- Okul yöneticilerinin Suriyeli öğrencilerin eğitiminde yaşanan sorunlara ilişkin görüşleri nelerdir?
- Okul yöneticilerinin Suriyeli öğrencilerin eğitimindeki sorunlara ilişkin çözüm önerileri nelerdir?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Deseni

Bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseni ile yürütülmüştür. Fenomenolojik araştırmalar, bir olguyu daha iyi tanımamıza ve anlamamıza yardımcı olacak sonuçlar, örnekler, açıklamalar ve yaşantılar ortaya koyabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 78). Bu araştırmada incelenen olgu, Türkiye'deki Suriyeli öğrencilerin eğitimidir.

2.2. Çalışma Grubu

Çalışma grubunun belirlenmesinde “amaçlı örneklem” yöntemlerinden “ölçüt örnekleme”den yararlanılmıştır. Bu örnekleme yöntemindeki temel anlayış, önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2006, s. 39). Bu çalışmada, görüşme yapılan okul yöneticilerinin seçiminde okullarında en az 10 tane Suriyeli öğrencinin eğitim görüyor olması ve bu öğrencilerin de en az bir yıldır bu okula devam ediyor olması ölçüt olarak belirlenmiştir.

Araştırma kapsamında İstanbul ili Pendik ve Zeytinburnu ilçelerinde farklı derece ve türlerdeki okullarda görev yapan 30 okul yöneticisiyle görüşülmüştür.

Tablo 1

Okul Yöneticilerinin Cinsiyetlerine ve Okul Derecelerine Göre Dağılımı

	İlkokul	Ortaokul	Lise	Toplam
Kadın	5	2	1	8
Erkek	10	7	5	22
Toplam	15	9	6	30

Tablo 1’de görüldüğü gibi görüşme yapılan yöneticilerin 8’i kadın, 22’si erkektir. Ayrıca görüşme yapılan okul yöneticilerinin 15’i ilkokulda, 9’u ortaokulda ve 6’sı da lisede görev yapmaktadır.

2.3. Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Yapılan araştırmanın içeriğini oluşturan veriler de, fenomenolojik araştırmalarda başlıca veri toplama aracı olan görüşme tekniği ile elde edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2006, s. 39). Görüşme formunu hazırlamak için öncelikle konu ile ilgili literatür incelenmiş olup, daha sonra dört okul yöneticisi ile ön görüşmeler yapılarak görüşme formu oluşturulmuştur. Görüşme formunun, kapsam geçerliğini belirlemek amacıyla alanında uzman iki akademisyenin görüşleri alındıktan sonra uygulamaya hazır hale getirilmiştir.

2.4. Verilerin Çözümlemesi ve Değerlendirilmesi

Yarı-yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla yüz yüze görüşme yöntemi kullanılarak elde edilen veriler içerik analizi tekniği ile çözümlenmiştir. İçerik analizinde yapılan temel işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde

düzenleyerek yorumlamaktır. Ayrıca içerik analizinde fikir, konu ve kavramları belirtmek üzere alıntılara da yer verilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2006, s. 39).

Görüşmelerden elde edilen ses kayıtları dinlendikten sonra yazıya aktarılmış ve görüşler benzer konu başlıkları altında gruplandırılmıştır. Daha sonra görüşler kodlanarak analiz işlemi sonucunda belirli kategoriler altına yerleştirilmiştir. Araştırmada kullanılan (./.) işareti görüşme yapılan öğretmen sayısının kaçının aynı görüşte olduğunu göstermek için kullanılmıştır. Ayrıca katılımcı görüşleri verilirken görüşülen yönetici, cinsiyetinin baş harfi, katılımcı numarası ve okul derecesinin baş harfinden oluşan bir kodla belirtilmiştir. Örneğin İ5K: İlkokulda görev yapan 5 numaralı kadın yöneticiyi ifade etmektedir.

3. BULGULAR

Türkiye’deki Suriyeli öğrencilerin eğitimi konusunda okul yöneticilerinin görüşlerini incelemek amacı ile yapılan bu çalışma sonucunda “Suriyeli öğrencilerin eğitime yönelik yapılan çalışmalar”, “Suriyeli öğrencilerin eğitiminde karşılaşılan sorunlar” ve “Suriyeli öğrencilerin eğitiminde karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerileri” olmak üzere 3 ana kategori oluşturulmuştur. Bu kategorilere ait bulgular aşağıda yer almaktadır.

3.1. Suriyeli Öğrencilerin Eğitime Yönelik Yapılan Çalışmalar

Suriyeli öğrencilerin eğitime yönelik okullarda yapılan çalışmalara ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2

Suriyeli Öğrencilerin Eğitime Yönelik Yapılan Çalışmalara İlişkin Okul Yöneticilerinin Görüşleri

Tema	Kod	N
Yapılan Çalışmalar	Sunulan eğitim imkânları	26
	YÖBİS	14
	Geçici vatandaşlık verilmesi	12
	Rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmeti	9
	Okuma-yazma kursu	2

Tablo 2’de görüldüğü gibi okul yöneticilerinin Suriyeli öğrencilerin eğitime yönelik yapılan çalışmalara ilişkin görüşleri; “sunulan eğitim imkânları, YÖBİS’in (Yabancı Öğrenci Bilgi İşletim Sistemi)

oluşturulması, geçici vatandaşlık verilmesi, rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetleri ve okuma-yazma kursu açılması” olarak gruplandırılmıştır.

3.1.1. Suriyelilere Sunulan Eğitim İmkânları

Okul yöneticilerinin büyük bir kısmı (26/30), Suriyelilerin eğitimine yönelik olarak okullarda eğitim imkânlarının büyük ölçüde sunulduğunu belirtmiştir. Bu koda ilişkin katılımcı görüşlerinden bazıları şöyledir:

“... şu an bütün okulların kapıları Suriyeli öğrencilere açık, bizim öğrencilerimiz nasıl her türlü eğitimden ücretsiz bir şekilde yararlanıyorsa onlar da aynı şekilde hizmet alabiliyor.” (I20E)

“Bu konuda devlet üzerine düşeni yapmış; sağlık, beslenme, barınma ve eğitim gibi her tür imkânı sunmuş durumda.” (L17E)

“Bana göre yapılması gerekenleri zaten bakanlık yapıyor. Suriyeli öğrenciler okulumuza geldiklerinde onları geri çevirmiyoruz, tıpkı kendi öğrencilerimiz gibi onların da eğitim almalarını sağlıyoruz, ama tabii bu ne kadar etkili oluyor orası tartışılır.” (O3E)

“... okulumuza gelen Suriyeli öğrencileri sınıflara yerleştirdik, kendi öğrencilerimize dağıttığımız ücretsiz kitaplarımızdan verdik. Yani elimizden ne geliyorsa yapmaya çalışıyoruz.” (I13E)

Okul yöneticilerinin görüşlerine göre Suriyeli öğrencilerin eğitim hizmetlerinden faydalanabilmeleri için okullarda gerekli çalışmalar yapılmaktadır. Ayrıca okul yöneticileri de bu konuda yetkileri ve imkânları ölçüsünde Suriyeli öğrencilere eğitim hizmeti sunmaya çalışmaktadır.

3.1.2. YÖBİS'in Oluşturulması

Okul yöneticilerinin yarısına yakın bir kısmı (14/30), Suriyeli öğrencilerin eğitimine yönelik YÖBİS (Yabancı Öğrenci Bilgi İşletim Sistemi)'in oluşturulması ile ilgili olumlu görüşlere sahip olduğu söylenebilir. Bu koda ilişkin bazı katılımcıların görüşleri şöyledir:

“... bu öğrencilerin okul kayıtlarında çok büyük sıkıntılar vardı, bunu çözmek adına YÖBİS geliştirildi, sistemin bazı sıkıntıları var ama iyi bir uygulama.” (O3E)

“... artık kayıtları YÖBİS üzerinden yapıyoruz, herhangi bir zorluk kalmadı. Yabancı kartı veya pasaportu olan her öğrenciyi kayıt alabiliyorum.” (İ5K)
“YÖBİS adında bir program var, Suriyeli öğrencileri bu sistemden kaydedebiliyoruz, güzel oldu açıkçası bizim için ama sistem biraz sorunlu. Bakan bir haftadır sistem yanıt vermiyor, onunla uğraşıyorum.” (İ10E)

Katılımcı görüşlerinden de anlaşılacağı üzere okul yöneticileri, işleyişinde birtakım sorunlar yaşanmasına rağmen genel olarak YÖBİS’in (Yabancı Öğrenci Bilgi İşletim Sistemi) işlerini kolaylaştırdığını belirtmişlerdir.

3.1.3. Geçici Vatandaşlık Verilmesi

Okul yöneticilerinin bir kısmı (12/30), Suriyelilerin eğitimine yönelik öğrencilere geçici vatandaşlık belgesi verilmesinin önemine vurgu yapmıştır. Bu koda ilişkin katılımcı görüşlerinden bazıları şöyledir:

“Bu öğrencilere geçici de olsa bir vatandaşlık kartı verildi, bu durum en azından bizim işimizi kolaylaştırdı.” (İ28K)
“... yabancı tanıtma belgesi sayesinde artık öğrencileri okula alırken en azından kayıt altına alabiliyoruz, önceden durum böyle değildi.” (İ19E)
“Bu insanların önceden hukuki hakları belli değildi. Geçici vatandaşlık verilince durumları biraz resmiyet kazandı.” (İ10E)

Yukarıda belirtilen görüşlere göre okul yöneticilerinin, Suriyelilere verilen “geçici koruma” statüsüne bağlı olarak verilen “geçici koruma kimlik belgesi”nin Suriyeli öğrencilerin sorunlarını daha etkili çözebilmeleri açısından olumlu bir bakış açısına sahip oldukları söylenebilir.

3.1.4. Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Hizmeti

Okul yöneticilerinin bir kısmı (9/30), Suriyeli öğrencilerin eğitimine yönelik okullarda rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin verildiğini ifade etmiştir. Bu koda ilişkin bazı katılımcıların görüşleri şöyledir:

“... rehber öğretmenlerimiz hem bu öğrencilerin hem de velilerinin oryantasyonu için gerekli tüm çalışmaları yapıyorlar.” (O29E)
“Bu çocukların psikolojik desteğe ihtiyacı olduğunu düşünüyorum, öğretmenlerimizin anlattığına göre derste

çocuklar uçak geçince sıraların altına saklanmaya çalışıyorlar, uçak bomba atacakmış diye korkuyorlar.” (İ20E)

“... rehber öğretmenimizle birlikte bu öğrencilere gerekli desteği vermeye, onlarla ilgilenmeye çalışıyorum, sonuçta yaşadıkları hiç kolay unutulacak şeyler değil.” (O3E)

“...kolay değil tabi ki bu çocukların yaşadıkları. Herşeyden önce savaşın acı yüzünü gördüler, yakınlarını kaybettiler, şimdi de yabancı bir ülkede yaşamaya çalışıyorlar. Bu nedenle öncelikle bu çocukların uyumlarını sağlamaya çalışmalıyız, bu konuda rehber öğretmenimiz yoğun emek harcıyor.” (İ14B)

Okul yöneticilerinin görüşlerine göre Suriyeli öğrenciler ve ailelerine rehber öğretmenler aracılığıyla rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin okullarda sunulmaya çalışıldığı söylenebilir.

3.1.5. Okuma-yazma Kursu

Okul yöneticilerinin sadece iki tanesi (2/30), Suriyeli öğrencilerin eğitimine yönelik okullarında okuma-yazma kursu açtıklarını bildirmiştir. Bu koda ilişkin katılımcı görüşleri şöyledir:

“Halk Eğitimi Merkezi ile birlikte velilere yönelik okulda okuma-yazma kursları açtık, bunların ikinci kademe kursları genelde Türkçe dilbilgisi ağırlıklı olduğu için gelmek isteyen Suriyeli yetişkinlerin hepsini aldık. Geçen sene bize gelen o velilerin birçoğu Türkçe okuma ve yazmayı biliyor ve konuşabiliyor artık. Bu eğitimi sırf kendi inisiyatifimizle gönüllü öğretmen arkadaşlarımızla gerçekleştirdik.” (İ20E)

“... okullarımızda okuma yazma bilmeyen velilere yönelik kurslarımız var, bizler Suriyeli velilerimizden de gelmek isteyenleri bu kurslarımıza kabul ettik.” (O24E)

Yukarıda belirtilen katılımcı görüşlerine göre çok az okulda Suriyeli öğrenci ve ailelerine yönelik Türkçe okuma ve yazma kurslarının açıldığı ve Türkçe öğretimi ile ilgili çalışmaların yeterli olmadığı söylenebilir.

3.2. Suriyeli Öğrencilerin Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar

Suriyeli öğrencilerin eğitiminde karşılaşılan sorunlara ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3

Suriyeli Öğrencilerin Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Okul Yöneticilerinin Görüşleri

Tema	Kod	N
Karşılaşılan Sorunlar	Dil engeli	27
	Kayıt sistemi	24
	Uyum sıkıntısı	22
	Tanıtma belgesinin olmayışı	15
	Denklik sorunu	13

Tablo 3’te görüldüğü gibi okul yöneticilerinin Suriyeli öğrencilerin eğitiminde karşılaşılan sorunlara ilişkin görüşleri “dil engeli, kayıt sistemi, uyum sıkıntısı, tanıtma belgesinin olmayışı ve denklik sorunu” olarak beş kod altında toplanmıştır.

3.2.1. Dil Engeli

Okul yöneticilerinin tamamına yakını (27/30), Suriyeli öğrencilerin Türkçeyi tam olarak anlayamadıklarından dolayı büyük sıkıntılar yaşadıklarını ve bu öğrencilerin eğitiminde en büyük sorunun dil olduğunu belirtmişlerdir. Bu koda ilişkin katılımcı görüşlerinden bazıları şöyledir:

“... en büyük sıkıntı iletişim, sonuçta farklı dilleri konuşuyoruz. Benim birazcık İngilizcem var, eğer karşı taraf da İngilizceyi biliyorsa bir şekilde anlaşıyoruz, ama gelenlerin tamamına yakını da bilmiyor bu yüzden çok zorlanıyorum.” (O11E)

“Suriye’den gelen öğrencilerle yaşadığımız en büyük sıkıntılardan birisi dil. Dolayısıyla iletişim kurmakta çok zorluk çekiyoruz ve aileleri de kendilerini ifade ederken zorluk yaşıyor.” (O29E)

“Veli bize çocuğu ile geliyor ama kendisini ifade edemiyor, biz de Arapça bilmediğimiz için iletişim kurmakta çok zorluk çekiyoruz. Bazen yanında Türkiye’den tanıdıkları ile gelenler oluyor, onlarla nispeten daha iyi anlaşıyoruz.” (I5K)

Okul yöneticilerinin görüşlerine göre Suriyeli öğrencilerin eğitiminde yaşanan sorunların başında dil engeli gelmektedir. Eğitimde iletişim eksikliğinin birçok sorunu beraberinde getirdiği göz önünde alındığında dil engelinin aşılmasının öncelikli olduğu söylenebilir.

3.2.2. Kayıt Sistemi

Okul yöneticilerinin büyük bir kısmı (24/30), Suriyeli öğrencilerin eğitiminde karşılaştıkları sorunlardan biri olarak kayıt sisteminin

yetersizliğini göstermişlerdir. Bu koda ilişkin katılımcı görüşlerinden bazıları şöyledir:

"... YÖBİS'te kolaylıkla Suriyeli öğrencileri kayıt yapabiliyoruz ama bu sistem sürekli güncelleme istiyor, çok sık hata veriyor, bir hafta kullanıyorum sonra tekrar kullanım dışı oluyor." (O8K)

"... eskiden herhangi bir sistem yoktu şimdi YÖBİS'i kurdu bakanlık oradan yapıyoruz Suriyeli öğrencilerin kayıtlarını. Bu sistem güzel oldu ama çok sıkıntılı, mesela ben öğrenciyi kaydediyorum ama sistem ona okul numarası vermiyor, sınıf listesinde göstermiyor." (I2E)

Yukarıdaki katılımcı ifadelerinden anlaşılacağı üzere okul yöneticileri, Suriyeli öğrencilerin kayıt işlemlerinde kullanılan YÖBİS'ten genel olarak memnun oldukları ancak sistemin işleyişindeki bazı sorunların giderilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

3.2.3. Uyum Sıkıntısı

Okul yöneticilerinin büyük bir kısmı (22/30), eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlardan birinin uyum olduğunu ifade etmiştir. Bu koda ilişkin katılımcı görüşlerinden bazıları şöyledir:

"... iletişim kurmakta zorlandıkları için ve iki ülke arasındaki eğitim sistemlerinin farklılığından kaynaklı olarak öğrenciler uyum sağlamada zorluk yaşıyor (L27E)."

"Çocuklar ilk geldiklerinde büyük bir uyum problemi yaşadı, sonuçta farklı bir ülkeye ve farklı bir kültüre gelmişlerdi, ancak zamanla alıştılar" (O4E).

"... her ne kadar Suriye'den gelen öğrencilerimiz diğer arkadaşlarıyla koşup oynasa da tam olarak ortama alışamıyorlar" (O3E).

Yukarıdaki ifadelerden anlaşılacağı üzere okul yöneticileri Suriyeli öğrencilerin; dil, kültür ve yaşam tarzlarının farklı oluşu nedeniyle Türk toplumuna uyum sağlamada zorlandıklarını belirtmiştir.

3.2.4. Tanıtma Belgesinin Olmayışı

Katılımcıların yarısına (15/30) göre, Suriyeli öğrencilerin eğitiminde karşılaştıkları sorunlardan biri, bu öğrencilerin resmi bir tanıtma belgesine sahip olmamasıdır. Bu koda ilişkin katılımcı görüşlerinden bazıları şöyledir:

"... resmi olarak kayıt yapabilmemiz için ya tanıtma numarası gerekiyor ya da T.C. kimlik numarası. Dolayısıyla bu

öğrencilerin T.C. kimlik numaraları olmadığı için geçici olarak ancak misafir olarak kaydediyorum.” (L12E)
“...tanıtma belgesi çok sıradan bir belge, bunların sahtelerini bile yapabilirler.” (İ19E)
“... gelen kişiler Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmadığı için ve ellerinde resmi kimlik numarası olmadığı için e-okula kayıtlarını alırken çok sıkıntı yaşadım.” (O15E)

Milli Eğitim Bakanlığı'nın yayınladığı 2014/21 no'lu genelgeye göre, Suriyeli çocuklar kendilerine verilen yabancı tanıtma belgesi ile herhangi bir devlet okuluna kayıt yaptırabilmektedir (MEB, 2014). Ancak okul yöneticilerinin de belirttiği gibi bu belge olmadığı zaman kayıt aşamasında birtakım sıkıntılar yaşanabilmektedir.

3.2.5. Denklik Sorunu

Katılımcıların yarısına yakın bir kısmı (13/30), Suriyeli öğrencilerin eğitiminde karşılaştıkları sorunlardan birinin de denklik sorunu olduğunu belirtmiştir. Bu koda ilişkin katılımcı görüşlerinden bazıları şöyledir:

“... eğitim sistemlerimiz ve müfredatlarımız farklı olduğu için bize gelen çocukların gideceği sınıf seviyeleri konusunda sıkıntılar yaşıyoruz.” (O24E)
“... en büyük sıkıntılardan birisi Suriyeli öğrencilerin hangi sınıfta eğitim alacağı noktasında yaşanıyor. Çünkü geldikleri ülkenin eğitim sistemi birbirinden farklı ve oradaki sınıfta aldığı eğitimle burada alacağı eğitim çok farklı.” (O21E)
“... denklik büyük bir sorun bizim için, gelen her öğrenciyi önce 1. sınıfa kaydediyoruz ve ilerleyen dönemlerde üst sınıfa alıyoruz.” (İ1K)
“... veliler çocuklarının orada kaçınıcı sınıfa gittiğini bazen söylemiyorlar ve bizi yanıltabiliyorlar. Bazı veliler ise çocukları Türkçe öğrensin diye birinci sınıftan başlatıyor ama bu insanlar tekrar ülkelerine döndüğünde burada aldıkları eğitim orada geçecek mi bilmem.” (İ18E)

Yukarıdaki ifadelerden de anlaşılacağı üzere okul yöneticileri, Suriyeli öğrencilerin eğitiminde denklik sorununun yaşandığına dikkat çekmiştir.

3.3. Suriyeli Öğrencilerin Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri

Suriyeli öğrencilerin eğitiminde karşılaşılan sorunlara ilişkin çözüm önerileriyle ilgili okul yöneticilerinin görüşleri Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4

Suriyeli Öğrencilerin Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Çözüm Önerilerine İlişkin Okul Yöneticilerinin Görüşleri

Tema	Kod	N
Çözüm Önerileri	Okula ilişkin öneriler	12
	Öğretmene ilişkin öneriler	10
	Kayıt sistemine ilişkin öneriler	9
	Planlamaya ilişkin öneriler	6
	İletişim sorununa ilişkin öneriler	4

Tablo 4'te görüldüğü gibi okul yöneticilerinin Suriyeli öğrencilerin eğitiminde karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerileri; “okula, öğretmene, kayıt sistemine, planlamaya ve iletişim sorununa ilişkin öneriler” olmak üzere beş kod altında toplanmıştır.

3.3.1. Okula İlişkin Öneriler

Okul yöneticilerinin bir kısmı (12/30), Suriyeli öğrencilerin eğitimine yönelik okula ilişkin önerilerde bulunmuştur. Bu koda ilişkin katılımcı görüşlerinden bazıları şöyledir:

“Suriyeli öğrencilerin okullara kabulü biraz okul müdürlerinin inisiyatifinde diyebiliriz. Bazı okullar, gelen öğrencileri türlü bahanelerle geri gönderirken bazıları da kabul ediyor. Bu böyle olmamalı. Ya her okul belirli sayıda Suriyeli öğrenci kabul edecek ya da sadece bu öğrenciler için okullar oluşturulacak.” (O29E)

“Bu çocuklar şu an her okula beşer, onar dağılmış durumda. Bence bu insanların yoğun olarak bulunduğu yerlerde onlar için ayrı bir okul tahsis edilmeli ya da en azından okullarda sırf Suriyeli öğrencilerin olduğu bir, iki sınıf olmalı ve dersleri Arapça bilen öğretmenler anlatmalı.” (İ5K)

Yukarıdaki katılımcı ifadelerinden anlaşılacağı üzere okul yöneticileri, Suriyeli öğrenciler için ayrı okulların açılmasını ya da okul içinde ayrı sınıfların oluşturulmasını önermektedir.

3.3.2. Öğretmenlere İlişkin Öneriler

Okul yöneticilerinin bir kısmı (10/30), Suriyeli öğrencilerin eğitiminde öğretmenlere ilişkin önerilerde bulunmuşlardır. Bu koda ilişkin katılımcı görüşlerinden bazıları şöyledir:

“... gördüğüm kadarıyla birçok öğretmen sınıflarındaki Suriyeli öğrencilere yeterli ilgiyi göstermiyor. Bu çocuklar zaten mutsuz; evlerinden, okullarından ayrılmış başka memleketlere gelmiş. Bizim onlarla daha çok ilgilenmemiz lazım, bu konuda en büyük iş öğretmenlere düşüyor.” (I10E)

“Bazı öğretmenler sınıflarına verdiğimiz Suriyeli öğrencileri almak istemiyor biz de mecburen haksızlık olmasın diye her sınıfa eşit olarak bu öğrencileri paylaşıyoruz. Bence bu böyle verimsiz oluyor çocuklar arada kaynıyor diğer bir deyişle. Aslında bunlar için özel sınıflar oluşturup dillerinden birazlık anlayan öğretmenler bu sınıflarda derse girmeli.” (I20E)

Yukarıdaki katılımcı ifadelerine göre özellikle sınıf öğretmenlerinin Suriyeli öğrencilerin sınıflarına verilmesinden memnun olmadıkları ve öğretmenlerin bu öğrencilere gerekli ilgiyi göstermede isteksiz davrandıkları söylenebilir.

3.3.3. Kayıt Sistemine İlişkin Öneriler

Okul yöneticilerinin bir kısmı (9/30), okullarında Suriyeli öğrencilerin eğitimine yönelik kayıt sistemiyle ilgili öneriler sunmuşlardır. Bu koda ilişkin katılımcı görüşlerinden bazıları şöyledir:

“Bu öğrencilerin kayıtlarının okullarda yapılmaması lazım bence, çünkü kayıt yaptırmaya gelen veli ile onun dilinden anlayan personel hemen hemen hiçbir okulda yok. Bu nedenle ilçe milli eğitimlerde kurulacak kayıt masalarında Arapça bilen personel yardımıyla bu iş daha kolay yapılabilir.” (O11E)

“... şu an kayıt için kullandığımız YÖBİS güzel bir uygulama ama çok amatörce hazırlanmış, bunun daha geliştirilerek not alma, sınıf geçme, belge alma gibi birkaç linkin daha eklenmesi gerekiyor.” (I1K)

“... kayıtları yapmak için yeni kurulan YÖBİS'te ilk başlarda çok şifre sorunu yaşadık, ayrıca bu sistem çok eksik, bunun e-okul sistemi ile uyumlu hale getirilmesi lazım diye düşünüyorum” (I14K).

Yukarıdaki katılımcı ifadelerinden anlaşılacağı üzere okul yöneticileri, Suriyeli öğrencilerin kayıt işlemlerindeki aksaklıkların

giderilmesi için YÖBİS'in geliştirilmesi ve bu programın e-okul sistemine uyumlu hale getirilmesi önerilerinde bulunmuştur.

3.3.4. Planlamaya İlişkin Öneriler

Okul yöneticilerinin bir kısmı (6/30), Suriyeli öğrencilerin eğitimine yönelik planlama ile ilgili öneriler sunmuşlardır. Bu koda ilişkin katılımcı görüşlerinden bazıları şöyledir:

"... yapılması gereken çok basit: İlk başta il ve ilçe düzeyinde Suriyelilere yönelik stratejik planlama yapılmalı. Mesela Suriyeli çocuklar dediğimizde bunların hazırbulunmuşluk düzeylerinin ne olduğunun ölçülebileceği merkezler oluşturulmalı" (İ2E).

"...Suriyeli öğrencilerle ilgili halen birçok sorun yaşanmakta. Bu sorunların temelinde planlama eksikliği var. Sorunların çözülmesi için çok geç kaldı, bugüne kadar bu sorunlar çöktan çözülmeliydi" (İ10E).

Yukarıdaki katılımcı ifadelerine göre Suriyeli öğrencilerin eğitimine ilişkin planlama yapılırken geç kalındığı, meseleye başlangıçta geçici bir durum olarak bakılarak geçici çözümler üretilmeye çalışıldığı söylenebilir.

3.3.5. İletişim Sorununa İlişkin Öneriler

Okul yöneticilerinin bir kısmı (4/30), okullarında Suriyeli öğrencilerin eğitiminde iletişim sorununa yönelik öneriler sunmuşlardır. Bu koda ilişkin katılımcı görüşlerinden bazıları şöyledir:

"... ben dil konusunda herhangi bir problem yaşamıyorum çok iyi Arapçam var, ancak komşu okullardaki diğer yöneticilerin velilerle ve öğrencilerle iletişim noktasında ciddi sorunlar yaşadıklarını biliyorum. Bu sorunu çözmek için her okulda Arapça bilen en az bir öğretmenin olması lazım ki bu da imkânsız bir durum. Bu nedenle en azından ilçede Arapça bilen bir ya da birkaç koordinatörün karşılaşılabilecek sorunlarla ilgilenilmesi ve yöneticilerin bu koordinatörden destek alması sağlanabilir" (L7E).

"Okulumuza kayıt için gelen bir Suriyeli veli ile akıllı telefondaki çeviri programı sayesinde iletişim kurmuştuk, çok sınırlı da olsa yine de birbirimizi anlamıştık. Mesela iletişim için daha donanımlı olan bir program geliştirilebilir" (İ19E).

Yukarıdaki katılımcı ifadelerinden anlaşılacağı üzere okul yöneticileri, okullarda Arapça bilen bir öğretmenin bulunmasını ve bu

öğretmenin Suriyeli öğrencilerin eğitimde bir koordinatör gibi etkin rol almasını önermektedir.

4. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Uluslararası hukukta çocukların eğitim hakkının korunmasını savunan birçok hüküm bulunmakla birlikte (Dryden-Peterson, 2011; Levent, 2011; O'Rourke, 2014), Türk hukuk sistemine ve Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası antlaşmalara göre yabancılar dahil Türkiye'deki tüm çocuklar ilk ve orta öğrenim görme hakkına sahiptir. Yabancı çocuklar, Türkiye Cumhuriyeti Devleti sınırları içinde bulunmaları nedeniyle Türkiye'nin yetki alanındadırlar ve bu haklardan faydalanmalarını sağlamak devletin yükümlülüğü altındadır. Nitekim bu konuda T.C. Başbakanlığı ve T.C. Milli Eğitim Bakanlığı gerekli adımları atarak yasal olarak üzerine düşen görevleri yerine getirmeye çalışmaktadır.

İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün hazırladığı rapora göre Türkiye'de devlet idaresindeki 25 mülteci kampında bulunan okul çağındaki Suriyeli çocukların yaklaşık yüzde 90'ı düzenli olarak okula gitmektedir. Ancak aynı raporda, Türkiye'deki Suriyeli çocukların büyük çoğunluğunun mülteci kamplarının dışında özellikle büyük şehirlerde yaşadığı ve buralarda okula kayıt yaptırma oranlarının çok düşük olduğu belirtilmektedir. 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Suriyeli çocukların yalnızca %25'i okula gitmiştir (İnsan Hakları İzleme Örgütü, 2015, s. 2). Kamp dışında kalan ve ikamet izni olmayanlar ise okullara misafir statüsünde resmi kayıtları olmadan devam edebilmekte (Mavi Kalem Derneği, 2014) veya bazı bölgelerde yerel makamlar veya STK'lar tarafından desteklenen gönüllü Suriyeli öğretmenlerin çalıştığı gayri resmi okullara gidebilmektedir (Dinçer, Federici, Ferris, Karaca, Kirişçi ve Çarmıklı, 2013; UNHCR, 2015). Öte yandan büyük şehirlerde öğrenci sayılarının fazlalığından dolayı tüm devlet okullarının buna hazır olduğunu söylemek gerçekçi değildir (Yüksel, Bulut ve Mor, 2014).

Suriyeli öğrencilere eğitim hizmetinin sunulmasında, yeterli imkânların olmamasından ve gerekli altyapı çalışmalarının tam olarak yapılandırılmamasından kaynaklanan bazı sıkıntılarla karşılaşılmaktadır. Bu sıkıntıların bazıları süreç içerisinde çözülmüş bazıları ise hâlâ çözüm beklemektedir. Bu araştırmada, Suriyeli öğrencilerin eğitimi ile ilgili sıkıntıları belirlemek ve bu konuda çözüm önerileri geliştirmek amacıyla okul yöneticilerinin görüşleri

incelenmiştir. Araştırmaya katılan okul yöneticileri Suriyeli öğrencilerin eğitiminde karşılaştıkları sorunları sırasıyla dil farklılığından kaynaklanan iletişim engelleri (27/30), kayıt sistemindeki eksiklikler (24/30), uyum sıkıntısı (22/30), tanıma belgesinin (15/30) ve denkliğin olmayışı (13/30) olarak belirtmiştir. Araştırmanın bu bulgusu, Erdoğan (2014), Türk (2016) ve Yüksel, Bulut ve Mor (2014) tarafından yapılan çalışmaların bulgularıyla benzerlik göstermektedir.

Okul yöneticilerinin tamamına yakını (27/30), Suriyeli öğrencilerin eğitiminde daha öğrenci kayıt anında başlamak üzere dil farklılığından kaynaklanan sorunlar yaşadıklarını ifade etmiştir. Bu bulgu, Özkarslı (2014), Bahadır ve Uçku (2016), Tunç (2015) ve Emin (2016) tarafından yapılan araştırmaların bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Bununla birlikte okul yöneticilerinin sadece ikisi, okullarında Suriyeli öğrenci ve velilere yönelik Türkçe okuma-yazma kursu açtıklarını, bunun dışında okul yöneticilerinin tamamına yakınının (28/30) bu konuda herhangi bir çalışma yapmadıklarını bildirmiştir. Oysa dil eğitimi, mülteci çocukların eğitiminde önemli bir fark oluşturmaktadır (Demirci, 2015; Gün, 2011; Yüksel, Bulut ve Mor, 2014). Çünkü öğretimde dil yeterliliği eğitim sonuçlarını doğrudan etkilemektedir (Christensen ve Stanat, 2007; Roxas, 2011). Özkarslı'nın (2014) Mardin ilinde Suriyeli mültecilerle ilgili yaptığı araştırmasında da Suriye'den gelen mültecilerin sadece %8'lik bir kısmının Türkçe konuşabildiği tespit edilmiştir. Bununla birlikte Akkaya'nın (2013) Suriyeli mültecilerin Türkçe algılarını belirlemeye yönelik yaptığı metafor çalışmasında elde edilen bulgulara göre katılımcıların büyük bir çoğunluğunun (%96.2) Türkçe ile ilgili olumlu metaforlar (anne, hayat, insan ve deniz gibi) geliştirdiği saptanmıştır. Bu açıdan politika yapıcılarının Suriyeli öğrencilerin Türkçeyi doğru, etkili ve hızlı bir şekilde öğrenebilmeleri için özellikle erken yaşları kapsayacak şekilde eğitim programları düzenlemeleri gerekmektedir. Zira Perreira ve Ornelas'ın da (2011) belirttiği gibi erken yaşlarda göç eden çocuklar, ileriki yaşlarda göç eden çocuklara göre daha fazla dil edimine ve daha iyi eğitimsel çıktılara sahip olabilmektedirler. Ayrıca bu öğrencilerin Türkçeyi ikinci bir dil olarak öğreniyor olmalarının da birçok avantajı bulunmaktadır. Seymen ve Tok'un da (2015) belirttiği gibi Türkçeyi ikinci dil olarak öğrenen yabancı uyruklu öğrenciler, Türkçeyi

yabancı dil olarak öğrenen öğrencilere göre daha avantajlıdır. Çünkü o kültürün içinde bulunmak, ikinci dil öğrenimini kolaylaştırmaktadır. Yabancı kimlik numarası bulunan yabancıların her türlü veri girişi e-okul sistemi üzerinden yapılmaktadır. Yabancı kimlik numarası bulunmayıp yabancı tanıtma belgesi bulunan Suriyeli öğrenci ve öğretmenlerin veri girişi YÖBİS aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Birçok dilde işlem yürüten YÖBİS sistemiyle öğrencilerin sınav başarıları, karne, okula devam ve devamsızlık durumları takip edilebilmektedir (Emin, 2016). Katılımcıların büyük bir kısmı (24/30), Suriyeli öğrencilerin eğitiminde karşılaştıkları sorunlardan biri olarak kayıt sisteminin yetersizliği dile getirmiştir. Okul yöneticileri, Suriyeli öğrencilerin kayıt işlemlerinde kullanılan YÖBİS'ten genel olarak memnun olduklarını ancak sistemin işleyişindeki bazı sorunların giderilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Suriyeli öğrencilerle ilgili olarak en çok karşılaştıkları sorunlardan biri olan uyum sıkıntısı (22/30) konusunda okul yöneticilerinin sadece dokuz tanesi okullarında rehberlik ve psikolojik danışma servisinin gerekli çalışmalarda bulunduğunu bildirmiştir. Bu bulgu; Topsakal, Meryem ve Keçe (2013), Duruel (2016), Emin (2016), Türk (2016), Balkar, Şahin ve Işıklı-Babahan (2016), tarafından yapılan araştırmaların sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Zira birçok mülteci, aile üyelerini savaşta kaybetmiş olmanın verdiği travmanın etkisinde kalabilmektedir (Hones ve Cha, 1999'dan akt., McBrien, 2005; Tollefson, 1989). Özellikle çocukların bu konularda daha derin duygusal izler taşıdığı göz önüne alınırsa (Kugler ve Price, 2009; Yıldız, 2013), onlara sunulacak olan psikolojik desteğin önemi daha iyi anlaşılabilir.

Katılımcı okul yöneticilerinin bir kısmı (13/30), Suriyeli öğrencilerin eğitiminde denklik sorununun önemine dikkat çekmiştir. Nitekim farklı bir ülkeden ve farklı bir eğitim sisteminden gelen Suriyeli öğrenciler yaşadıkları olağanüstü koşullar nedeniyle belirli bir süre de okullarına devam edemediğinden bu öğrencilerin kaçınıcı sınıfa gidecekleri konusunda belirsizlikler yaşanabilmektedir. Bu konuda Milli Eğitim Bakanlığı'nın (2014) yayınladığı 2014/21 numaralı genelgeye göre, kayıt için gerekli olan şartları taşıyan öğrenciler, diploma ve öğrenim belgelerine göre denklikleri yapılarak yerleştirilmekte ve öğrenim göreceği okula yönlendirilerek eğitim-öğretim hizmetinden faydalanmaktadır. Ancak belirtilen şartlardan

bazıları sağlanamadığında veya belgelerinde eksiklikler olduğunda katılımcıların eğitim hizmeti almada bazı sıkıntılar yaşanabilmektedir. Suriyeli öğrencilerin eğitimine ilişkin olarak okul yöneticileri bu öğrencilere ayrı okul veya okullarda ayrı sınıfların tahsis edilmesini (12/30), onlarla daha rahat iletişim kurabilecek dillerinden anlayan ve istekli öğretmenlerin bu öğrencilerin eğitiminde görevlendirilmesini (10/30) önermektedir. Candappa (2000) ve Goodwin (2002), mülteci öğrencilerin eğitiminde bu öğrencilerin özelliklerine ve kültürlerine uygun öğretmenlerin görev alması gerektiğini vurgulamaktadır. Buna karşın Suriyeli öğrencilerin ayrı okullarda ve ayrı sınıflarda eğitim görmesi, bu öğrencilerin topluma adapte olmasında ve psikososyal uyumunda birtakım sıkıntılara neden olabileceği söylenebilir.

Katılımcı okul yöneticileri, kayıt için daha adil bir dağıtım sisteminin geliştirilerek belirli okullardaki Suriyeli öğrenci yığılmalarının engellenebileceğini (9/30), ulusal ve yerel ölçekte yapılacak planlamalar ile bu öğrencilere akademik düzeyleri çerçevesinde bir eğitimin sunulabileceğini (6/30) belirtmektedir. Katılımcıların planlama ile ilgili sunduğu bu öneriler Suriyeli öğrencilerin eğitimleri ile ilgili yapılmış araştırmalarda sunulan önerilerle benzerlik göstermektedir (Akkaya, 2013; Bahadır ve Uçku, 2016; Duruel, 2016; Emin, 2016; Erdoğan, 2014; Mercan-Uzun ve Bütün, 2016; Türk, 2016). MEB'in yayımlanmış olduğu 2015-2019 Stratejik Planı'nda ilk defa mültecilerin eğitimlerine yönelik planlar yer almaktadır (MEB, 2015). Bu planların hızlı ve kararlı bir şekilde hayata geçirilerek Suriyeli öğrencilerin eğitiminde karşılaşılan sorunların çözülmesi gerekmektedir.

Bu araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda Türkiye'deki Suriyeli öğrencilerin eğitimine yönelik aşağıdaki öneriler geliştirilebilir:

- Suriyeli çocuk ve gençlerin eğitim hizmetlerinden etkin ve planlı bir şekilde yararlanabilmelerini sağlayabilmek için Türkiye'deki tüm Suriyelileri kapsayacak şekilde bir kayıt sistemi oluşturularak kimlik tanıma belgeleri verilebilir.
- Suriyeli öğrencilerin okullara kayıt işlemleri okul yöneticilerinin insiyatifine bırakılmadan, adil bir sistem geliştirilerek belirli okullardaki yığılmalar engellenebilir.
- Suriyeli öğrencilerin Türkçeyi doğru ve etkin bir şekilde kullanabilmeleri için okullarda yaş gruplarına uygun olarak takviye Türkçe dersleri yaygınlaştırılabilir.

- Suriyeli öğrencilerin yoğun olarak eğitim gördüğü okullara imkânlar ölçüsünde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmenleri ya da Arapça bilen öğretmenler gerekli eğitimleri aldıktan sonra ücret karşılığı isteğe bağlı olarak okullarda koordinatör olarak görevlendirilebilir.
- Başta Suriyeli öğrenciler olmak üzere ihtiyaç duyan tüm Suriyelilere üzerlerindeki savaşın yıpratıcı ve korkutucu izlerini azaltmak için psikolojik destek hizmetleri sağlanabilir. Özellikle okullarda rehberlik ve psikolojik danışmanlar tarafından Suriyeli öğrencilere yönelik hazırlanacak programlar çerçevesinde psikolojik destek verilmesi teşvik edilebilir.
- Okul yöneticilerine ve öğretmenlere Suriyeli öğrencilerin geldiği kültür ile Türk öğrencilerin geldiği kültür çerçevesinde eğitim hizmetini en iyi şekilde sunabilmeleri için çok kültürlü eğitim seminerleri verilmelidir. Ayrıca ülkemize gelen Suriyelilerin uzun yıllar ülkemizde kalacakları göz önüne alındığında eğitim fakültelerinde öğretmen adaylarının meslek yaşamları süresince çok kültürlü eğitime yönelik yeterliliklerini geliştirmek adına çok kültürlü eğitime yönelik (ilgili derslere) bir ünite dahil edilebilir.

5. KAYNAKÇA

- Adams, L. D. (2008). *The impact of global migration on the education of young children*. UNESCO policy brief on early childhood. <http://unesdoc.unesco.org/images/0016/001629/162977e.pdf>
- AFAD. (2013). *Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılar, 2013 saha araştırması sonuçları*. https://www.afad.gov.tr/upload/Node/3925/xfiles/syrian-refugees-in-turkey-2013_baski_30_12_2013_tr.pdf
- Akkaya, A. (2013). Suriyeli mültecilerin Türkçe algıları. *Ekev Akademi Dergisi*, 17(56), 179-190.
- Audas, R., & McDonald, J. T. (2004). Rural-urban migration in the 1990s: Flows, attributes and outcomes, *Canadian Social Trends*, 73, 17-24.
- Bahadır, H. ve Uçku, R. (2016). İzmir'in bir mahallesinde yaşayan 6-17 yaş arasındaki Suriyeli çocukların çalışma durumları ve çalışma durumlarını etkileyen etmenler. *Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 30(3), 117-124.
- Balkar, B., Şahin, S. ve Işıklı-Babahan, N. (2016). Geçici eğitim merkezlerinde (GEM) görev yapan Suriyeli öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 12(6), 1290-1310.

- Bhabha, J. (2008). *Independent children, inconsistent adults: International child migration and the legal framework*. UNICEF. http://www.unicef-irc.org/publications/pdf/idp_2008_02.pdf
- Bülbül, S. ve Köse, A. (2010). Türkiye'de bölgelerarası iç göç hareketlerinin çok boyutlu ölçekleme yöntemi ile incelenmesi. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 39(1), 75-94.
- Candappa, M. (2000). Building a new life: The role of the school in supporting refugee children. *Multicultural Teaching*, 19(1), 28-38.
- Christensen, G., & Stanat, P. (2007). *Language policies and practices for helping immigrants and second-generation students succeed*. Washington, DC: Migration Policy Institute. www.migrationpolicy.org/pubs/ChristensenEducation091907.pdf
- Crépeau, F. (2013). *The rights of all children in the context of international migration*, International Organization for Migration (IOM). http://publications.iom.int/system/files/pdf/children_on_the_move_15may.pdf
- Demirci, M. (2015). B1 seviyesinde Türkçe öğrenen Suriyeli öğrencilerin sesli okuma becerisiyle ilgili tespitler. *Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(7), 333-358.
- Diñçer, O. B., Federici, V., Ferris, E., Karaca, S., Kirişçi, K., ve Çarmıklı, E. (2013). *Suriyeli mülteciler krizi ve sonu gelmeyen misafirlik*. Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu ve Brookings Enstitüsü (USAK), Ankara: Karınca Yayınları.
- Dryden-Peterson, S. (2011). *Refugee education: A global review*. UNHCR. <http://wcfia.harvard.edu/files/wcfia/files/4fe317589.pdf>
- Dryden-Peterson S.(2015). *The educational experiences of refugee children in countries of first asylum*. Washington, DC: Migration Policy Institute.
- Duruel, M. (2016). Suriyeli sığınmacıların eğitim sorunu. *Atatürk University Journal of Economics & Administrative Sciences*, 30(5), 1399-1414.
- Emin, M. N. (2016). *Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitimi: Temel eğitim politikaları*. SETA Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı. http://file.setav.org/Files/Pdf/20160309195808_turkiyedeki-suriyeli-cocuklarin-egitimi-pdf.pdf
- Erdoğan, M. M. (2014). *Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal kabul ve uyum araştırması*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi.
- Ergüven, N. S. ve Özturanlı, B. (2013). Uluslararası mülteci hukuku ve Türkiye. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 62(4), 1007-1061.
- European Commission against Racism and Intolerance. (2011). *Irkkılık ve hoşgörüsüzlüğe karşı Avrupa komisyonu (ECRI) Türkiye raporu*. <https://www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/Country-by-country/Turkey/TUR-CBC-IV-2011-005-TUR.pdf>

- GİGM. (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü). (2014). *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu*. http://www.goc.gov.tr/files/files/YUKK_TU%CC%88RKC%CC%A7E_BASKI.pdf
- GİGM. (2015a). *Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme*. <http://www.goc.gov.tr/files/files/multec%C4%B1ler%C4%B1nhukuk%C4%B1statusune%C4%B1l%C4%B1sk%C4%B1nsozlesme.pdf>
- GİGM. (2015b). *Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü*. [http://www.goc.gov.tr/files/files/M%C3%9CLTEC%C4%B0LER%C4%B0N%20HUKUK%20STAT%C3%9CS%C3%9CNE%20%C4%B0L%C4%B0C5%9EK%C4%B0N%201967%20PROTOKOL%C3%9C\(1\).pdf](http://www.goc.gov.tr/files/files/M%C3%9CLTEC%C4%B0LER%C4%B0N%20HUKUK%20STAT%C3%9CS%C3%9CNE%20%C4%B0L%C4%B0C5%9EK%C4%B0N%201967%20PROTOKOL%C3%9C(1).pdf)
- Goodwin, A. (2002). Teacher preparation and the education of immigrant children. *Education and Urban Society*, 34(2), 157-171.
- Harunoğulları, M. (2016). Suriyeli sığınmacı çocuk işçiler ve sorunları: Kilis örneği, *Göç Dergisi*, 3(1), 29-63.
- İnsan Hakları İzleme Örgütü. (2015). “Türkiye'deki Suriyeli mülteci çocukların eğitime erişiminin önündeki engeller-kayıp nesil olmalarını önlemek”. https://www.hrw.org/sites/default/files/report_pdf/turkey1115tu_web.pdf
- Kanu, Y. (2008). Educational needs and barriers for African refugee students in Manitoba. *Canadian Journal of Education*, 31(4), 915-940.
- Kap, D. (2014). Suriyeli mülteciler: Türkiye'nin müstakbel vatandaşları, *Akademik Perspektif Dergisi*, Aralık, 30-35.
- Keser, İ. (2011). *Göç ve zor: Diyarbakır örneğinde göç ve zorunlu göç*. Ankara: Ütopya Yayınları.
- Kılıç, T. (2014). “Türkiye’de mültecilerin hukuki durumu, uyum meselesi”, *Suriyeli Göçmenlerin Sorunları Çalıştayı Sonuç Raporu*, Mersin Üniversitesi Bölgesel İzleme Uygulama Araştırma Merkezi, Mersin.
- Kirişçi, K. (2014). *Misafirliğin ötesine geçerken: Türkiye'nin Suriyeli mülteciler sınavı* (Çev. Sema Karaca). Brookings Enstitüsü & Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK).
- Kugler, E. G., & Price, O. A. (2009). *Helping immigrant and refugee students succeed: It's not just what happens in the classroom*. Washington, DC: The George Washington University, School of Public Health and Health Services, Center for Health and Health Care in Schools. <http://www.embracediverseschools.com/images/Helping-immigrant-students-succeed-article.pdf>
- Lee, E. S. (1996). “A theory of migration”. In R. Cohen, *Theories of migration* (pp. 14-24). Cheltenham: An Elgar Reference Collection.
- Levent, F. (2011). *Üstün yetenekli çocukların hakları*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

- Mavi Kalem Derneği. (2014). *Suriyeli Mülteciler Alanında Sivil Toplum Çalıştay Raporu*. http://www.mavikalem.org/wp-content/uploads/2014/05/Suriyeli-M%C3%BClteciler-Alan%C4%B1nda-ST%C3%96ler-%C3%87a%C4%B1%C5%9Ftay%C4%B1-Raporu_28.05.2014.pdf
- McBrien, J. L. (2005). Educational needs and barriers for refugee students in the United States: A review of the literature. *Review of Educational Research*, 75(3), 329-364.
- MEB. (2014). *Yabancılarla yönelik eğitim-öğretim hizmetleri*. https://denizli.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_09/24023256_201421_saylgenelge.pdf
- MEB. (2015). *MEB Stratejik Plan (2015-2019)*. http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_09/10052958_10.09.2015sp17.15imzasz.pdf
- Mercan-Uzun, E. ve Bütün, E. (2016). Okul öncesi eğitim kurumlarındaki Suriyeli sığınmacı çocukların karşılaştıkları sorunlar hakkında öğretmen görüşleri. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 72-83.
- OHCHR (Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights). (2012). *World programme for human rights education*. http://www.ohchr.org/Documents/Publications/WPHRE_Phase_2_en.pdf
- O'Rourke, J. (2015). Education for Syrian refugees: The failure of second-generation human rights during extraordinary crises, *Albany Law Review*, 78(2), 711-738.
- Oxford Dictionary. (2016). <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/migration> Erişim tarihi: 01.03.2016
- Özer, Y. Y., Komsuoğlu, A. ve Ateşok, Z. Ö. (2016). Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitimi: sorunlar ve çözüm önerileri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(37), 34-42.
- Özkarlı, F. (2014). "Suriye'den Türkiye'ye göç ve Suriyelilerin enformel istihdamı" (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Artuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mardin).
- Perreira, K. M., & Ornelas, I. J. (2011). The physical and psychological well-being of immigrant children. *The Future of Children*, 21(1), 195-218.
- Reale, D. (2013). Protecting and supporting children on the move: Translating principles into practice. *Children on the Move*, 64. *International Organization for Migration (IOM)*. http://openheimer.mcgill.ca/IMG/pdf/Children_on_the_Move_19Apr2013.pdf#page=5
- Roxas, K. C. (2011). Creating communities: Working with refugee students in classrooms. *Democracy and Education*, 19(2), 1-8.

- Seymen, H. ve Tok, M. (2015). İleri düzey yabancı uyruklu öğrencilerin zorlandıkları kültürel dil unsurlarının tespiti ve sınıflandırılması. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 4(3), 1188-1212.
- Stainburn, S. (2002). Interview: When children flee conflicts, they need food, shelter – and school, says the International Rescue Committee’s Wendy Smith, *Education Week Teacher*, 14(2), 10-11.
- Seydi, A. R. (2014). Türkiye’nin Suriyeli sığınmacıların eğitim sorununun çözümüne yönelik izlediği politikalar. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31, 267-305.
- Sezgin, A. A. ve Yolcu, T. (2016). Göç ile gelen uluslararası öğrencilerin sosyal uyum ve toplumsal kabul süreci. *Humanitas*, 4(7), 417-436
- Sirin, S. R., & Rogers-Sirin, L. (2015). *The educational and mental health needs of Syrian refugee children*. Washington, DC: Migration Policy Institute.
- Topsakal, C., Merey, Z., ve Keçe, M. (2013). Göçle gelen ailelerin çocuklarının eğitim-öğrenim hakkı ve sorunları üzerine nitel bir çalışma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(27), 539-554.
- Tunç, A. Ş. (2015). Mülteci davranışı ve toplumsal etkileri: Türkiye’deki Suriyelilere ilişkin bir değerlendirme. *TESAM Akademi Dergisi*, 2(2), 29-63.
- Türk Dil Kurumu. (2016). *Türk Dil Kurumu Sözlüğü*, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=T DK.GTS.56716e8a191219.92550216 Erişim tarihi: 10.01.2016
- Türk, G. D. (2016). Türkiye’de Suriyeli mültecilere yönelik sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerine ilişkin bir değerlendirme. *Marmara İletişim Dergisi*, 25, 145-157.
- UNESCO. (2008). *The impact of global migration on the education of young children*. UNESCO policy brief on early childhood, No: 43. <http://unesdoc.unesco.org/images/0016/001629/162977e.pdf>
- UNHCR. (2015). *Türkiye’deki Suriyeli mülteciler sık sorulan sorular*. http://www.unhcr.org/turkey/uploads/root/s%C4%B1k_sorulan_sorular.pdf
- UNHCR. (2016). *Syria regional refugee response*. <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/country.php?id=224>
- UNICEF / UNESCO. (2007). *A human rights-based approach to education*. http://www.unicef.org/publications/files/A_Human_Rights_Based_Approach_to_Education_for_All.pdf
- UNICEF. (2015). *Syria crisis education factsheet*. http://www.oosci-mena.org/uploads/1/wysiwyg/150313_Syria_factsheet_English.pdf
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Yıldız, Ö. (2013). Türkiye kamplarında Suriyeli sığınmacılar: sorunlar, beklentiler, Türkiye ve gelecek algısı. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 16(1), 141-169.
- Yılmaz, A. (2014). Uluslararası göç: çeşitleri, nedenleri ve etkileri. *Electronic Turkish Studies*, 9(2), 1685-1704.
- Yüksel, U., Bulut, M. N. ve Mor, Z. (2014). *Türkiye'de bulunan Suriyeli mülteciler: infografik rapor*. Ankara: Uluslararası Orta Doğu Barış Araştırmaları Merkezi. <http://www.impr.org.tr/tr/wp-content/uploads/T%C3%BCrkiyede-Bulunan-Suriyeli-M%C3%BClteciler.pdf>
- Van de Glind, H., & Kou, A. (2013). Migrant children in child labour: A vulnerable group in need of attention. *Children on the Move*, International Organization for Migration (IOM).
- Whitehead, A., & Hashim, I. (2005). *Children and Migration: Background Paper for DFID Migration Team*, London: Department for International Development.